

Kassari üldplaneeringu koostamise kaasamise kava avaliku arutelu
protokoll

Kassari rahvamajas
Algus kell 10.00

18.06.2011

Koosolekust võttis osa 19 inimest. Osavõtjate nimekiri on lisatud protokoll lõppu.

Avasõnad projekti tutvustuseks ja kokkusaamise eesmärkidest lausus eestvedaja Margit Kääramees. Käina valla abivallavanem Tiivi Lipp tutvustas lühidalt planeerimisprotsessi üldiselt, kehtiva Kassari saare üldplaneeringu saamislugu ning põhjuseid, miks on volikogu otsustanud algatada uue planeeringu koostamise.

Ekspert Triin Matsalu asus koosolekut juhtima.

Triin Matsalu: Arvestades probleeme, mis on mandril, siis merega piirneval Kassaril on probleemid hoopis teistsugused. Minu taustast: tulen Rapla maakonnast, Kesk.Eestist, Märjamaa vallast. Olen Märjamaa vallavalitsuses ametis 12 aastat, alustasin projektijuhist, olen abivallavanem ning minu tööülesannete hulka kuulub Märjamaa vallas erinevate arengukavade ja planeeringute koostamise koordineerimine. Olen olnud Märjamaa valla üldplaneeringu (edaspidi ÜP) koostamise juures. Meie kandi kolm valda – Märjamaa vald, Märjamaa alev ja Loodna vald – ühinesid 2002 aastal. Tekkis olukord kus ühinenud kolmest vallast kahel oli ÜP ja ühel polnud. Minu ülesanne täna on teid ärgitada mõtlema sellele, mis Kassaris peaks muutuma, mis on siin head ja mis häirib. Projekti juurde minnes, siis kaasamise kava eesmärk ongi kaasata kogukonda – kohalikke elanikke, maaomanikke, ettevõtjaid, MTÜ-sid, suvitajad – üldplaneeringu koostamisse, saada kõiki osapooli rahuldav tulemus. Ei saa eeldada, et kõik on kõigega nõus, tulemus on kompromiss. Kaasamise kava ise on ajaperioodile jaotatud tegevused, mis on seotud määratletud huvigruppidega erinevates üldplaneeringu koostamise etappides. Praegune on üldplaneeringu lähteseisukohtade koostamise eelne koosolek ja neid tuleb veel kaks tükki: augustis ja septembris. Kaasamise juures on oluline mitte see, et me täna siin koos istume ja oma ideed siia ütleme, vaid alati on oluline ka see, et protsessist tehakse kokkuvõtte ja teil on õigus teada, millal te saate tagasisidet, mis on teie ideest saanud, mida arvestatakse, mida mitte. Kaasatavad väsiivad kui nad enda osalemisest kasu ei näe.

Tänase koosoleku eesmärk, mille eile paika panime, on saada ideid, vaagida ja põhjendada neid.

Kõigepealt peaksime mõtlema **miks te siin olete, miks te elate Kassaris, miks te siin käite suvitamas**, mis erisatab seda kohta teistest. Kõik saavad vabalt vahele rääkida, vajadusel segan ma vahele kui on vaja edasi minna. Kella üheks planeerime lõpetada. Kes ei soovi oma ideid välja öelda, võib need esitada kirjalikult, aga parem on kõigile tutvustada. Kõigepealt siis see, miks me siin oleme, et sellelt jõuda sinnani, mida tahaksime paremaks muuta või saavutada.

Ellen Takkin: Mina elan siin selle pärast, et rahu ja vaikust saada, töövõime taastamiseks. Muidu töötan muusikakoolis Kärklas, vanasti elasin Tallinnas. Maja on siin 1994 aastast, mina olen loodusliku rahu ja vaikuse poolt, et see oleks elu- ja puhkerajoon. Looduslik keskkond on väga oluline.

Omar Jõpiselg: Noortele inimestele on ikkagi oluline, et teisi ka oleks. Üksinda metsakülas pole lastel kuskil mängida. Kassari on natuke tihedam maakoht kui näiteks Lelu küla. Peab olema inimesi kellega suhelda.

Sander Kopli, Linda Tikk: Püsielanikkonda on vähe. Palju suvekodusid, aga novembris on rahvast vähe.

Omar Jõpiselg: Miks ma siiski olen siin on see, et siin siiski on lastel kellega mängida ja põhiteenused on parajas kauguses. Käinasse on 10 km, seal on pood, lasteaed, kool.

Andre Simo: Siin on rahulik ja looduslik keskkond, aga samas on võimalik vajalikud teenused kätte saada: poed, avalikud teenused, vallakeskus. Oluline osa käib ka interneti kaudu, aga põhimõtteliselt on kõik olemas.

Tiiu Kopli: Inimese ja looduse tasakaal on aastate jooksul välja kujunenud ja olemas. Saareline asend võimaldab seda mõjutada.

Olev Madalik: Meie oleme siin, kuna saime maa siin omandireformiga tagasi, on ajalooline side. Enne käisime ka suvitamas, aga nüüd mitukümmend aastat teiselt siin käinud. Saareline eraldatus on siia siiski pigem hea, aga ega siia tulek ka praegu liiga lihtne ei ole. Autota pensionäridena on siia tulla üsna tülikas ja oleme koha peal 3-4 kuud järjest.

Sander Kopli: Siin on turvaline.

Andre Simo: Kultuurilise mitmekesisuse kasv on viimastel aastatel: Hiiu folgi üritused, kohalik külateater jne. Suvehiidlasele see sobib.

Ester Tammis: Üritusi on siin piisavalt.

Linda Tikk: Suminat on ka, pole nii, et on vaid rahu, vaikus ja internet.

Triin Matsalu: Mandril on järjekorrad, et siia pääseda.

Linda Tikk: Suvitamiseks on seda piisavalt, aga kes on siin sündinud ja läinud välja, need võiks öelda, miks tagasi tuldi.

Sander Kopli: Õppisin väljas, aga oli võimalus ja tulin tagasi, kõiks sobis.

Linda Tikk: Ikka see ajalooline side.

Tiivi Lipp: Kõik kokku ikka. Tahtsin ja tulin.

Triin Matsalu: **Aga mis teid siin häirib?**

Hiiwi-Liivi Mugamäe: Mind häirib küll palju asju. Kas Piibunina on rand või ei ole?

Urmas Lauri: See on täis kasvanud.

Hiiwi-Liivi Mugamäe: Randa pääsemine on häiritud. Lapsena käidud teele on ehitatud maja, Kassari villa, mis on praegu müügis. Siis sai kõrvalt läbi metsa. Ühel päeval jälle tuli maja ette. Nüüd on ainus võimalus sõita proua Viidalepa või ranna juurest alla ja siis mööda metsateed. Ühel päeval olid seal postid keset teed, aga need pandi nüüd kõrvale. Üleeile lähen sinna, hirmasid pullid tulevad. Ma tulin merest, ei saa oma riideid kätte, kõige suurem tormas minu peale ja ma pidin põgenema ja peaaegu infarkti saama.

Triin Matsalu: Kas teema on maaomand?

Eve Viidalepp: Ei, maa omanik on riik.

Linda Tikk: Teema on, et kuidas kooskõlla viia, et oleks vaja Piibunina rand korda saada. Selleks tuleb seal ühest küljest loomi karjatada, aga

Kalju Hülj: Tänuväärne ettevõtmine, et need loomad sinna pandi. Aga selle peab kuidagi tasakaalu viima.

Ester Tammis: Oleks vaja rand korda teha, aga kuidas ja kellel?

Linda Tikk: Võib-olla ära eraldada ikkagi ujumise koht, et sinna loomad ei pääse, sest tõesti tänapäeval inimesed ei ole harjunud loomadega.

Eve Viidalepp: Aedik peaks olema kaugemal. Loomi on vaja, aga inimesed peavad pääsema ohutult. Teerada peaks olema kahelt poolt aiaga piiratud.

Linda Tikk: Kas see loom ongi ohtlik, aga inimesed lihtsalt ei ole loomadega enam harjunud.

Eve Viidalepp: Me peame laste peale ka mõtlema, seal ei käi ainult täis turd mehed.

Olev Madalik: 40 aastat tagasi seal loomi ei olnud ja seal oli väikestel lastel väga hea suplemise koht. Meie käisime siis ainult seal.

Tiivi Lipp: Olid ikka loomad. Külakarjamaa oli seal. Sellepärast ta pilliroogu kasvaski, et loomad ära kadusid.

Kalju Hülj: 20 aastat pole loomi olnud.

Tiiu Kopli: Nõukogude aja lõpus oli ikka lehmi küll.

Ester Tammis: Lastel oli seal väga hea suplemise koht.

Linda Tikk: Võib kirjutada, et Piibunina ranna osas pole kokkulepet.

Omar Jõpiselg: See on laiem teema, et randadesse ujumiskohtadesse...

Ellen Takkin: Vanade ujumiskohtade kadumine. Oitmal oli ka päris hea koht. Aga seal on ka täis kasvanud ja maaomanik on ees.

Linda Tikk: Säätetirbi rand on kivine, aga kui sinna tuua paar koormat liiva, siis sellest pole kasu, meri viib selle uuesti ära.

Eve Viidalepp: Meil on vaja toetada inimesi, kes on ettevõtlikud, aga konflikt tekib, et üldse kogukonnaga ei räägita läbi, siis tekib liigset müra ja positiivset otsust ei tule.

Triin Matsalu: Ei kaasata piisavalt?

Eve Viidalepp: Võib-olla ei osata, seda peaks õppima ja sellest rääkima, igatüüpe arvamuse ära kuulama.

Omar Jõpiselg: Kaasama ei pea kõiges, vaid mis tavainimest puudutab on müra või ligipääs.

Margit Kääramees: Kas praegu on küsimus, kuidas randa minna?

Eve Viidalepp: Kogukonnas on kujunenud konfliktiks. Rääkisime Tiiduga, kuidas aedu ja läbipääse teha. Aga kuidas me randa ja ujuma saame nii, et pullid ei tule peale. Me ei keela seda, toetame, aga kuidas. Me peame õppima, kes kellega peab rääkima, kas kaasata külavanemad, kuhu tuleb informatsioon. Teed mööda sõita ei saanud, keset teed oli elektrikarjus. Küsisime kultuurimajast, kuid keegi ei teadnud.

Sander Kopli: Konflikt on, kus on eramaa ja kus avalik, kust algab kooskõlastuste tase. Kas ma pean küsima kõigi käest kui panen oma maale aia püsti. Antud juhul maaomanikud olid nõus, jah paneme aia püsti ja karjatame loomi. Aga teiselt poolt on olemas avalik huvi selle vastu, mida keegi ei tunnista.

Linda Tikk: Üldine probleem on avaliku ja erahuvi kooskõlastamine. Kolmas pool, mis häirib: Kassari saar on maastikukaitseala, seal on teatud tegevused keelatud, aga need ahistavad ainult kohalikku, kes siin aastaringselt elab, teisi ei ahista. Kui ta peaks olema looduspark, peaks olema kõigile võimalik loodust nautida, kelle jaoks me seda muidu kaitseme, keegi seda enam ei näe. Mul tehti sihtkaitsevöönd ja ma ei tohi oma maal enam jaanituld pidada mererannas. Eesmärk, et loodus oleks eksponeeritav linnainimesele, see pole kellegi huvi. Siis pole vaja ka maastikukaitseala.

Urmas Lauri: Mina ei tohi oma maale märtsist oktoobrini üldse minna.

Sander Kopli: Kas keskkonnaministeerium peaks peale kaitsmise ette võtma ka eksponeerimise teema.

Linda Tikk: See peaks olema keskkonnaameti huvi, neil on oma osakond selleks. Kuidas nad seda ette kujutavad, kui kuskile randa enam läbi ei pääse. See on probleem, keskkonnakaitsealase huvi ja kohalike elanike ühitamine.

Omar Jõpiselg: Mind häirib tõsiselt, et kaitseala asja püütakse lahendada ainult läbi piirangute. Samas, kui põld jääb sööti ja kasvab juba mets peal, mis kuidagi ei lähe maastikukaitsega kokku, siis pole see kellegi asi.

Linda Tikk: Siis võtab erametsakeskus selle kohe metsana arvele.

Olev Madalik: Kaitsealade asi on üldse kurb. 40 aastat ma olen käinud Käina lahe ääres Uidu külast ja 40 aastat tagasi käisid Käina lahe ääres lambad ja kadakate vahel oli muru. Nüüd see ala, mida kaitstakse on kõik kibuvitsad ja kadakad ja seda randa või ala, mida kaitsta enam pole. Kitstakse nüüd seda, mida pole kunagi tahetudki kaitsta. Ja natuke eemale on Uidu niit. 40 aastat tagasi olid seal kolhoosnike lehmad, siis oli seal korralik kooslus, sai vaarikaid süüa. Nüüd on puisniidu asemel ainult võsa ja räga, mingit niitu enam seal enam ei ole ega ilmselt kunagi olema ei saa. Mis on siin kaitsealade ja piirangute eesmärk ja kas nad üldse on vajalikud.

Triin Matsalu: Septembris meil peaks olema üks koosolek kaitse-eeskirjade ja tingimuste teemal.

Linda Tikk: Kui me ainult hiljaks ei jää, me ei tea kaitsekorralduskava koostamise graafikut.

Vello Hunt: Väga paljud käivad suplemas Rooli rannas. Rooli rand tuleb teha korda, et seal saaks käia inimesed, mitte ainult Kassarist. Seal käib inimesi autodega, Kärblast ja mujalt, palju. Seda suplusala tuleb hoida, et sinna keegi eramaja ei ehitaks. Võib-olla mõni kiosk.

Omar Jõpiselg: Neljanda punkti sõnastust lõpetades: keskkonnakaitset lahendatakse läbi piirangute, samas tegelik olukord seeläbi hoopis halveneb. Kõik asjad kasvavad kinni ja tegelikult see kaitsatav maastik hävib.

Sander Kopli: Maastik tekkis siia inimtegevuse tulemusena.

Linda Tikk: Praegu mida kaitstakse on näiteks loopealsed. Sääre tirbi loopealne on säilinud tänu sellele, et seal tankid roomasid, mis mitu korda selle maha põletas ja nüüd tänu turistidele ka ei kasva nii kiiresti täis. Kolhoosi lehmade karjatamine ka, oli öökarjamaa.

Tiivi Lipp: Enne lehmade karjatamine, nüüd inimkarjatamine, õnneks on neid palju.

Linda Tikk: Kүүра lahe äärde sõites on liivakarjääri koht, paremalt poolt me eelmine aasta kiskusime tudengitega männid välja. Vasakul pool kasvavad praegu võõst saadik noored männid nii tihedalt, et järgmisel aastal sealt enam läbi ei kõnni. See on liivamaa, 20 aastat pole seal keegi

karjatanud ja ta on alles nüüd kasvujõu järsku kätte saanud. On viimane aeg karjatamisega siin midagi ette võtta.

Sander Kopli: Kas on mingi ettepanek, mismoodi seda kaitsta teistmoodi?

Linda Tikk: Siin on seesama, et karjatamiskohustus on kaitse-eeskirjas peal, aga ainult omaniku nõusolekul. Mõni on jurakas ja ei tahagi, tahab metsa kasvatada. Aga tegelikult kaitseala moodustamisel ei ole siin eesmärgiks metsa kasvatada.

Andre Simo: Tahtsin Omari juttu edasi arendada, et üldplaneeringu üks mõte võiks olla see, et kaitsealal, mida ja kus eksponeeritakse, millisel kujul ja mida ning konkreetselt kaitstakse. On suletud alad ja avatud alad. On kohti kuhu inimesi üldse ei lasta, aga on unikaalseid kohti mida tuleks senisest paremini eksponeerida, need avalikkusele avada, saavutades ka eramaa omanikega kokkuleppeid, et need on kasutuses. Näiteks Vaemla laht ja Käina laht on suletud, seal pole võimalik liikuda...

Triin Matsalu: See on idee juba, lõpetame enne teema.

Andre Simo: Häirib veel Kassaris avalikus kasutuses olevate alade vähesus. Miks siin ei võiks olla korraliku jalkaplatsi, võrguplatsi, mis iganes, petangi, lihtsate vahenditega laste mänguväljakut. Sääre tirkis võiks olla laste mänguväljak, rannas ümberriietamise kabiinid. Oleks neid mitmeid, see oleks kohalikule kogukonnale ka kasulik.

Linda Tikk: Praegu keskkonnaamet on jätnud nii, et siin peak olema poollooduslikud kooslused, karjatamist toetab, aga avalikud alad on jäetud kas eraettevõtja või valla peale, aga siin võiks olla ka keskkonnaameti panust rohkem, projekte peaks tegema.

Tiivi Lipp: Vald jõudumööda neid teeb, aga probleem on, et rohkem on suvekasutajaid ja vähem talvel. Suvekülastajad panustavad vähem valla arengusse ja me jaksame seetõttu vähem.

Sander Kopli: Käina vallal on palju turismikohti ja majutusega tegelevaid ettevõtjaid. Kui vaadata investeeringuid kokku, siis see on päris suur summa.

Tiivi Lipp: Tulumaksu maksavad nad üsna vähe.

Eve Viidalepp: Kas kirja sai ka randade sisustuse küsimus. Kas me tahaksime, et rannad oleks korras. Riietuskabiine paar, aga mida keegi pole julgenud puudutada, siin on olnud aastaaegu, kus kõik lõhnab kuidagi teistmoodi. Meil on väga ilus kempis rookatusena männikus, aga keegi ei tea. Teed sinna ei lähe, see on rohtunud. Kuidas ehitada nii, et see oleks loomulik ja külalistele tundub, et neid on oodatud. Kõik on niitmata, Piibuninal on palju rästikuid, kõik niitmata ja riisumata.

Sander Kopli: Mitu avalikku randa meil peaks olema? Igasse kohta, kus keegi on harjunud käima, ei saa panna avalikku randa.

Eve Viidalepp: Seda peakski arutama ja igaüks saaks oma seisukoha öelda. Teine asi, kui tulevad turistid, siis meil on palju väikseid teid ja turistid maanduvad väga kummalisse kohta telkima ja lõket tegema. Kuidas on lõkkeplatsidega, kas võiks kogukonna poolt ette näha lubatud telkimisalad ja lõkkekohad.

Tiivi Lipp: Tegelikult on täiesti olemas ettenähtud lõkke- ja tekimiskohad Sääre tirkis, mida hooldab RMK.

Olev madalik: Märgistus on puudulik.

Eve Viidalepp: Viitasid on vähe, struktuur peaks töötama nii, et ta ei eksi ära. Mina ka ei oska juhatada.

Sander Kopli: Aga soovita poe juures on suur kaart, kus on näidatud kämpingukohad Sääre tirkis ja kiigeplatsis.

Linda Tikk: Aga tuletan meelde vastuolu, et Sääre tirk on sihtkaitsevöönd, kus ei tohiks olla ühtegi suurt rahvakogunemist. Kokku saab võib-olla 5 ametlikku lõkkekohta. Need kohad pole selleks, et igaüks eraldi lõket teeks. Aga tuleb võib-olla 100 seltskonda, kes tahab lõket teha.

Tiivi lipp: Eraõues tohib ju igaüks teha seda.

Linda Tikk: Paremat järelvalvet oleks vaja teha. Inimene tuleb autoga mööda teed ja ei saagi aru, et ta ei tohi seda teha..

Sander Kopli: Turismikataloogis on kirjas telkimiskohad.

Eve Viidalepp: Kui poe juurest hakata rattaga sõitma kämpingute poole, siiskas seal edasi on viidad? Mina pole näinud ühtegi. Kas turist leiab paljude teeradade seast ikka selle õige?

Triin Matsalu: Kas teil turismivoldikud on jagamiseks?

Eve Viidalepp: Turistile peaks see olema lihtsaks tehtud, näiteks Soomes on see nii.

Linda Tikk: RMK on teinud üle Eesti lõkke- ja telkimiskohti, aga need on 4-5 kohta.

Sander Kopli: Reaalne on see, et ongi 2-3 ha suurused alad telkimiseks, kus on ühine lõkkeplats, mitte iga telgi ees eraldi lõke.

Tiiu Kopli: Aastal 97-98 ma tegin seal paar kuud rannavalvet, siis kaardistasime Kassari otsast kuni Kүүramäeni üle 150 lõkke tegemise koha, mida oli kasutatud. Jumal tänatud, et Kassari saar üldse alles on. Täiesti uskumatu.

Sander Kopli: Ega täna olukord parem pole.

Eve Viidalepp: Kas pole võimalik kasvõi üheks kuuks teha sellist ametlikku platsi, nagu näiteks Prantsusmaal on, mõne frangised ööplatsid. Seal on inimene valves ja piiriala.

Triin Matsalu: See on eraettevõtluse teema.

Linda Tikk: Keegi ei taha seda vastutust enda peale võtta.

Eve Viidalepp: Peaks tegema koos, valla või riigiga, see oleks Kassarile populaarne kui meil on see hästi korraldatud. Siis inimesed hakkavad planeerima ja ei tee lõket juhuslikesse kohtadesse. Näiteks üks maaomanik Sääre ristas on igal suvel nii pahane, sest see maa reostatakse.

Linda Tikk: Tegelikult ei tohiks autod Sääre tirkis üldse parkidagi seal, kus nad pargivad. Võõra maa peal, mis ei ole tee piirkond, ei tohi üldse parkida. Probleem tuleb sellest, et meie suvi kestab ainult ütleme 60 päeva ja mõni aasta veel vähem. RMK ei saa meid siin pool otsas aidata, sest riigimaad siin pole.

Triin Matsalu: **Andke nüüd oma ideedele voli!**

Vello Hunt: Autode parkimiskohti oleks vaja Sääre tirpi suvel turistidele.

Linda Tikk: On olnud idee, et autod ei läheks nii kaugele, et teha parkla endise Rooli lauda koha peale.

Sander Kopli: Parklat on vaja ranna ja telkimisalade juurde.

Eve Viidalepp: Ma jälle ei soovitaks suvitusala juurde autoparki. See peab olema kaugemal ja siis ta tuleb maha, suvitab ja vaatab ja jõuab rohealasse.

Linda Tikk: On ju olnud idee panna üldse Laisna silla peale tõkkepuu ja võtta maksu sealt edasi tulemise pealt, millega turistide paremini saaks teenindada.

Eve Viidalepp: Kunagi oli sõda, et autod sõitsid otse Piibuninale ja rattad olid vees. Siis saime ilusa parkimisplatsi sinna ette.

Linda Tikk: 30 aastat tagasi sõideti rohkem jalgrattaga, autosid polnud nii palju.

Omar Jõpiselg: Mina olen ise turismiettevõtja. Me üle Hiiumaa nagu natuke häbeneme seda turismi viimasel ajal, et ta pole nii tähtis ja hea oleks kõik muud töökohad. Kui Kassari peale tulla, siis tõenäoliselt siin ikkagi töökohad ja SKP kokku lugeda, siis kohalikule pakun 30% töökohad ja töö, mis siin tehakse tuleb ikkagi turismi poole pealt. See on oluline. Kassari maine 20-30 aastat tagasi oli juba suvituskant. Siis olid Kassari võlud, et vaated lahti ja hästi palju väikseid teid, hajusalt avatud, sõbralik, lahke, inimesi oli ka vähem, kes käis. Muutunud on see, et teid läheb kinni, pole viisakas enam eramaale minna. Vaated on kinni kasvanud ja on jäänud veel legend ja aura. Mingi aeg töötas veel, et Sääre tirp oli midagi, aga nüüd just viimased aastad tuleb masendus peale, kui aasta-aastalt rand jupi haaval läheb tuksi mõlemalt poolt. Suvitajaid Kassaris veel käib üsna palju, aga enam ei oska soovitada, mis siin siis vaadata või mis siin väga erilist on.

Vello Hunt: Puud on nii suureks kasvanud, et sõites merd enam ei näe.

Omar Jõpiselg: Mul kui majutajal on vaja, et oleks kohti kuhu inimesi saata – 2-3 sellist sumina kohta ja mõned väikesed vahvad asjad – Kassari kabel, matkarajad, jne. Mõni koht peaks olema selline hooldatud, avatud, teenusega. Kuhu need kohad võiks tekkida, siis on Orjaku poolt selline koht Orjaku sadam. Ideena ma sõnastaks selle, et kui väike sadam ca 50 kohta saadakse korda, kas minna edasi või mitte. Planeering võiks seda mõtestada kui palju lubada laiendada. Muuliga ühendamine näiteks ja see savimägi, mis tast saab, see on mereala ka veel pealekauba. Üks suur idee on Orjaku sadama arenguperspektiiv. Kui tahate seda hullu ideena, siis Orjaku suursadam. Seal peab ka maapeal midagi teha olema. Kui kõik turistid puhkemajadest välja tulevad, siis kuhu me nad lükkame. Pole mõtet teha 10 pisikest kohta, see on poolik asi, aga sadam on alati selline tihe koht olnud.

Linda Tikk: See on ka veel koht, kust meri veel paistab.

Ellen Takkin: On veel linnuvaatlustorn. Ka sadamas on palju linde. Linnuhuvilisele on seal päris huvitav. Sadamas on mõnus.

Eve Viidalepp: Sadama vastas üle tee on mökid, nad on võsas, mis nende tondilossidega toimub.

Tiivi Lipp: Omanik ei taha nendega midagi teha.

Tiiu Kopli: Võiks olla eeskiri, et kutsuda korrale omanikku.

Margit Kääramees: On isegi hea, et nad on võsas ja enam ei paista välja. Me ei saa minna eramaale.

Omar Jõpiselg: Teine pool, kuhu inimesi koondada, on Sääre tirp ainult jäänud. Sel on vaatamisväärsusena potentsiaal täiesti olemas, hetkel saab käia, aga see mandub kogu aeg. Sellise kaitsekorraldusega ja meetmetega nagu täna on, see ei hakkagi elama.

Eve Viidalepp: Turimihooaeg on alanud. Ma igal õhtul sinna sõidan ja teeääred on nii kokku kasvanud. Kes neid teeääri seal hooldab.

Omar Jõpiselg: See on riigitee. Ja sinna ei pääse jah enam õieti ligigi.

Tiivi Lipp: Teedevalitsus hooldab, kui vald peale käib. Nad ei taha seda riigiteeks.

Ester Tammis: Bussid keelduvad sõitmast sinna juba.

Eve Viidalepp: Aga jalgtee parkimisplatsist edasi.

Tiivi Lipp: Seal on sihtkaitsevöönd. Parkimisplats ja edasi on RMK hooldatavad telkimisalad. Osa on ka eramaad. RMK ei hoolda eramaade peal osi. Risti üle Sääre tirbi jooksevad eramaa ja riigimaa triibud.

Omar Jõpiselg: Kõik jõuab sinna, et kes peab seda tegema. RMK-l on hulga lepinguid ja vähe raha ja sinna see jääbki.

Triin Matsalu: Meil oli oma vallas Varbola linnuse peal samasugune olukord, et kasvas kõik kinni ja siis kohalik külaselts tegi valla ja RMK-ga koostöölepingu ja RMK tuleb palju paremini taha kui kohalikud on ka nõus panustama oma saagide ja bensiiniga.

Margit Kääramees: Meie proovisime seda sel kevadel Orjaku loodusrajal, kus RMK hüvitas bensiini. Aga nad ise ei tulnud kaasa, külaselts tegi ise selle ära.

Omar Jõpiselg: See on natuke petukaup, teeme seltsiga mõned talgupäevad, aga seda see on liig.

Tiivi Lipp: See on liiga suur ala ja töö, see on isegi vallale liiga suur, mis siis veel seltsist rääkida.

Ester Tammis: Eraomanike maal tuleb ju veel sõlmida eraomanikega ka lepingud.

Omar Jõpiselg: Siin on kaks poolt, kuidas seda suudab ohjata. Üks on karjatamine, ilma milleta ei saa. Karjatamisel saab leida sellise lahenduse, kus teatud kohad on suve keskel karjatamisest vabad, kevadel-sügisel karjatatavad. 2-3 kohas peaks olema eraettevõtja huvi lubatud sinna taha. Ranna pidamine näiteks, isegi kui vald võtab oma peale igal aastal tehnikaga kevadel selle puhastamise, siis eelduseks on, et tehnikat lubatakse sinna peale. Teine pool, et see suvi läbi toimiks, kellelgi silm peal oleks, see toimib kui on eraoperaatori huvi. Kui tal näiteks lubatakse jäätist müüa, aga jäätiseputkat ei lubata sinna panna, siis sellest pole kasu.

Tiivi Lipp: Koostöö läheb väga raskelt ja kooskõlastamine on keeruline. Vallal oli idee töötute projektiga randa puhtamaks teha. See oleks olnud reaalne asi, mida teha. Saatsime selle kooskõlastamiseks keskkonnaametisse, kust tuli eelkooskõlastus, et väga hea idee, aga enne kooskõlastamist tuleb teha seda ja seda ning pikk protsess oleks veel jõuda selleni, mida seal täpselt maha võtta tohib.

Omar Jõpiselg: Väiksem pool ideest on veel selle õige asukoha leidmine pika rannajoone pealt, vallas on sellest ka juttu olnud, et olukord on nii kehvaks läinud, et on raske leida koht, kus saab randa taastada ja hiljem pidevalt seda hooldada. Ei saa nii, et siin on meie maatükk tekkinud ja seal peavad kõik hakkama käima, kuigi ei pääse ligi tehnikaga või on hoovused valesti. Ükskõik kuhu see tekib, peab ta olema seotud ranna teeninduse poolega. Üks võib-olla hull idee on siin taga parkla pool sellise vaatekoha idee, põneva arhitektuuriga koht vaate nautimiseks ja kohvi tegemiseks. Võib-olla külastuskeskus on kõige õigem nimi sellele.

Tiivi Lipp: Praegu kaitse-eeskiri seda ei luba. Planeeringuga saame ainult teha ettepaneku kaitse-eeskirja muutmiseks.

Linda Tikk: Huvitava arhitektuurilise lahendusega, isegi kui on eluohtlik ja keelatud, siis kõik ronivad sinna kohale ja tahavad sinna otsa ronida.

Omar Jõpiselg: Idee polest peab ta olema nii atraktiivne. Kui seal on keskkond olemas ning huvi ja idee seda pidada, siis tekib ka see huvi, et seal poleks pudel maas ja öösel põõsa all ei laulda.

Linda Tikk: Selles piirkonnas saab ju ka ujuma minna.

Tiivi Lipp: See on piirkond, mis teist aastat on RMK hooldada. See pole küll eriti tööle hakanud.

Omar Jõpiselg: Se on see koht, kus on parkla. Seal 100-200 m on meie maa ja edasi veel mõned eramaad ja lõpuks piks triibu omaniku maa. Pole isegi tähtis kelle, maale see tuleb, aga parklast jalutuskäigu kaugusel. Seal on olemas vaated Tirbile, merele ja tagasi.

Tiivi Lipp: Parim vaade on vaateplatvormilt.

Ellen Takkin: Mida see külastuskeskus endast kujutaks?

Omar Jõpiselg: Näiteks ma Gotlandil nägin, oli koht, kus bussid tulid ja inimesed tulid välja, puhkasid jalga, nautisid vaadet ja said kohvi. Suurt söögiäri seal ei peaks olema, peaks realistlik olema.

Eve Viidalepp: Aga näiteks suupisted, smuutid, jäätis, joogid, kerged salatid oleks väga vaja. Ei ole mõtet teist Lesta ja Lammast sinna teha.

Linda Tikk: Kus laenutad välja leentooli, kus istuda nõlvakule ja vaadata mere poole rahulikult.

Eve Viidalepp: Mina näen juba arhitektuuri – alt peab kindlasti tühi olema, kõrgemale ehitama, all saab olla vilus-varjus, võib isegi lauatennist mängida.

Omar Jõpiselg: Arhitektuur peab kindlasti põnev olema, seda pole mõtet solkida, et teeme palkmaja või midagi. Kassaril on vaja selliseid fotogeenilisi kohti ka, mida saab pildistada.

Triin Matsalu: Segan vahele, vaadake kas kirjutatud ideed rahuldavad, siin on juba mitu ideed kokku.

Omar Jõpiselg: Kolm ideed on siit jutust läbi käinud. See rand pole minu idee, aga selle peab kuskile tekitama.

Eve Viidalepp: Ma tahangi kohe öelda ranna kohta. Mis mind siin on võlunud. Ma pole siin ju kaua elanud, aga inimestega rääkides, milline tähendus on olnud Piibuninal rannana olnud. Küll oleks vahva kui võiks selle rannana välja ehitada, laste väljakud ja kõik muu rannalik. Ma tahan küsida valla esindaja käest, et see on praegu riigimaa ja taotlus on munitsipaalmaaks. Kas vald võib selle ranna ära keelata, mis õigused sellega kaasnevad, mis see tähendab.

Tiivi Lipp: Munitsipaalmaaks ta selle pärast on taodeldudki, et seal on olnud supluskoht. Loomulikult ei keelata seal suplemist. Aga kindlasti vald ei jõua täielikult välja arendada kahte randa. Peaks tegema valiku Sääre tirbi ja Piibunina vahel või vähemalt kavandama, mis on ühes ja mis teises kohas.

Eve Viidalepp: Võib-olla mitte ühekorraga, aga ajapikku.

Sander Kopli: Kas keegi on lugenud mitu autot on ühel päeval rannas? Ikka kõvasti on.

Omar Jõpiselg: Looduslikud ujumiskohad kindlasti jäävad.

Sander Kopli: Ligipääse, parklaid ja asju on vaja.

Linda Tikk: Piibunina puhul kui riik selle maa vallale annab, siis see on hulga perspektiivikam väljaehituse seisukohalt kui Sääre tirp. Sääre tirbis on kiigeplats, aga rand on seal väike. Piibuninal on ruumi parkimisplatsiks ja muuks. Kui Sääre tirbi eramaa omanikud ei luba näiteks oma maal parkida, siis seal polegi ruumi.

Sander Kopli: Kui palju sealt rahvast läbi käib?

Ester Tammis: Ma tahtsin öelda tähelepaneku, et ühel päeval palavate ilmadega ma tegin huvi pärast tuuri nii Piibuninale kui ka Sääre tirbis randa, et uurida, kus rahvast rohkem on. Absoluutselt ühe-palju oli. Piibunina parkla oli puupüsti täis, üle 10 auto sinna ei mahu. Ikkagi on nad kasutuselt enam-vähem võrdväärised.

Linda Tikk: Lastega ja kohalikud eelistavad Piibunina. Võõras tuleb korraks ja käib Sääre tirbis.

Triin Matsalu: Kus see Piibunina on? Ma olen ka võõras.

Tiivi Lipp: Nad on ühe lahe vastaskallastel.

Olev Madalik: Ta on nüüd kinni kasvanud, aga oli ideaalne. Seal oli suur liivane maa-ala, kus oli põlvest saadik vesi, kus eelkooliealised lapsed mängisid ja sulistasid, ilma, et oleks midagi juhtunud.

Triin Matsalu: See on hea potentsiaalne arendus, kui vald juba taotleb seda munitsipaali.

Tiivi Lipp: Seal on keskkonnakaitsealased piirangud. Rannaga seotud rajatise saab ehitada.

Olev Madalik: Keskkonnakaitse mõiste on muidugi õige, aga selle rakendamine on näidanud, mis sellest asjast tuleb Näiteks Käina laht, kuidas kadusid ära rannad, kadakad ja kuidas ära on kadunud Uidu niit. See pole keskkonnakaitse vaid see on keskkonna hävitamine. Kui kaitsealadele ette näha ja projekteerida, mis on sinna vajalik, siis võiks sinna ka tõenäoliselt hooneid ehitada.

Tiivi Lipp: Keskkonnaministeeriumil on oma eesmärgid ja ülesanded, mis ei lähe meie kohalike eesmärkidega kokku.

Sander Kopli: Kaasaegsed kommunikatsioonid, veed, prügimajad, kõik need asjad peaks olema olema.

Linda Tikk: Kui Sääre tirbis lasti lõpuks teha eraldi vööndi, siis ma arvan, et nad lõpuks peavad aru saama.

Tiivi Lipp: Üldplaneeringuga saab teha ettepanekuid eeskirjade muutmiseks.

Ellen Takkin: Mul on küsimus Piibunina kohta, kas seal keegi koristab ka või ei?

Ester Tammis: Ei, kindlasti mitte.

Ellen Takkin: Seal on päris huvitav fenomen tekkinud. Inimesed ei loobigi sinna prügi enam. See on iseorganiseeruv kord, mis seal tekkinud on. Inimesed hoiavad ise puhtana.

Ester Tammis: Väga puhas on.

Omar Jõpiselg: Seal keskel on põhi kehv, ka Piibunina poole juba. See teeb ettevaatlikuks.

Linda Tikk: Ujumaskäiakse nüüd teisele poole, tuleb minna õigest kohast, liivarannast.

Omar Jõpiselg: See õige koht on ainult 30 m.

Ellen Takkin: Ega sealt suurt supelranda ei tee.

Tiivi Lipp: Huvitav, et kui nüüd loomad on seal peal, ega see vana liivarand vist ikkagi ei taastu. Seal on juba tekkinud juurestik ja muda.

Omar Jõpiselg: Muda ja liiv on segunenud, välja kaevata ei saa.

Linda Tikk: Ega liiva peal ei peesitatud, peesitati muru peal. Liivarand oliselles mõttes, et saad vette minna ilma kivideta. Liivaluited olid madalas vees. Need on kinni kasvanud tagant ja seda enam ei tule.

Eve Viidalepp: Mina loodan, et kui seal on kevaditi rohkem loomi, siis nad söövad pilliroovõrsed ära ja hakkab tasapisi aastatega minema paremaks.

Margit Kääramees: Jätame Piibunina puhkeala siise siia ideede hulka ja Sääre tirbi ka.

Linda Tikk: Praegu tuletati meelde see vana nimetus, ta pole ju Sääre tirp, tegelikult ta tõesti oli Rooli rand. Ega seal ei käinud kohalik suvitaja, kolhoosi autojuhid käisid seal vupsti vette ja tulid välja.

Olev Madalik: Seal kuskil oli sideministeeriumi puhkekodu ja võib-olla seepärast rahvas vähem käis.

Linda Tikk: Paneme kirja Sääre tirbi, sulgudes Rooli rand. Sääre tirp ise on ju kaugemal. Osad ütlevad Sääre rist, Telliskivirahu. Aga piirkonnana me saame aru, mida on mõeldud.

Triin Matsalu: Paneme ranna arendus. Selle all me siis mõtleme kõiki neid vajalikku infrastruktuuri ja mänguväljakuid ja parklat. Eraldi kontseptsioon tuleb kindlasti igaleühele välja töötada ja kaaluda võimalusi.

Linda Tikk: Jätame need omanikud praegu välja, kui Omar arvab, et teeb koostööd nende Sääre tirbi maaomanikega otsa pool seda keskust. Kuivõrd koostöö võimalik on, aga iseenesest võib ju Sääre tirbi ranna puhul toimuda omanike konsolideerumine ja nad on kõik sellest huvitatud.

Tiivi Lipp: See on võimalik, kui on koht välja valitud ja otsustatud, et seda randa arendame, siis saab seda edasi ajada. Aga ma küsiks Sandri käest, kas sul kiigeplatsi suhtes pole ideid?

Sander Kopli: Eraldi kiigeplatsist pole mõtet rääkida, kiigeplats võiks ju kämping olla ja all rand, et see moodustaks 3-4 ha suuruse koostoimiva ala. Kämpinguks on ta ideaalne koht.

Linda Tikk: See peaks olema eraldi aiaga piiratud ala, seal peab olema valgustus ja vesi. Ta paar aastat tagasi ei mahtunud meil kämpinguks, kuna puudus piirdeaed jms.

Triin Matsalu: See võiks olla erabisness.

Sander Kopli: See ei ole tasuv. Kui me räägime Kassarist kui turismipiirkonnast, siis see võiks olla koht, kus saaks ametlikult kämpida. Äri saab ta siis olla kui kontrollitakse mitteametlikku telkimist.

Tiivi Lipp: Järelvalvet keegi sel moel ei võta enda peale. Järelvalvet teeb keskkonnainspektsioon.

Linda Tikk: Sihtkaitsevööndis telkimine selleks mitte ette nähtud kohas on keelatud. Kui järelvalveõigused anda eraettevõtjale, siis saaks trahvi teha.

Margit Kääramees: Iga tee otsa tuleb panna hoiatusmärk, et siis ei tohi telkida ja lõkketegemise keeld.

Tiivi Lipp: Ka vallal on õigus järelvalvet teha, kui on volikogu poolt selleks määratud isik. Kui on eraettevõtjal selleks huvi, vallas selliseid ametnikke pole.

Sander Kopli: See pole majanduslikult mõttekas. Ka politsei võib seda teha, kuid ta ei reageeri vastavalt.

Margit Kääramees: Kui ka kohapeal keegi annab politseile teada rikkumistest, siis tühja need teda huvitavad.

Ellen Takkin: Seal kus on lõkkekohad, on ümbruses kogu põlev sodi ära korjatud ja metsaalus ilus puhas.

Linda Tikk: Karjääri juurde tehtu ilus peldik ja lõkkekoht, ainult et ümber ei ole midagi ja uksed põletati lõkkes ära.

Ellen Takkin: Võib-olla oleks kasulik kui lasta Sääre tirbist korraks tulekahju üle. Puhastab kõik korraks ära.

Eve Viidalepp: Kui see materjaliseerub, siis on hooned ka läinud. Kokkuvõtteks, et kui meil on olemas kämping, siis on sellel inimesel, kes siia tuleb, olemas kõik vajalik, kes tahab telkimist, kes lõket.. Seal pakutakse kohe ujumisekoht, vaatluskohad, kui ilus torn tuleb sinna Tirpi. Siis ta on saanud väga palju juba ja hakkab iseenesest ära jääma see metsadest lõkke tegemine seal, kus ei taheta. Ega me ei jõua järel käia inimestel ja neid nuhelda. Ja muidugi viitasid. Kultuursele inimesele sellest piisab.

Triin Matsalu: See on üks idee mingi viidaprojekt. Viidastamine ja informeerimine, infotükised, kaardid.

Eve Viidalepp: Info oleks hästi kättesaadav turistile.

Tiivi Lipp: Eripära on, et siin on palju erinevaid osapooli. RMK korraldab osa tegevust, keskkonnaameti tegevus ja vald. Me oleme juba püüdnud mitu nõupidamist korraldada omavahel, et koostööd teha. Aga koostöö ei ole vedama läinud, igaüks teeb omamoodi ja riigiametid ajavad oma asja.

Sander Kopli: Millal keskkonnaminister tuleb Hiiumaale?

Eve Viidalepp: See koostöö tuleks ka panna suure pealkirjana sinna ideede hulka. Mis siis, et on raske, ei tohi loobuda, tuleb otsida kontakte.

Tiivi Lipp: See peab olema ühtne süsteem, see ei saa olla, et viidad on RMK-l eraldi ja vallal eraldi.

Margit Kääramees: RMK-l pole siin ju praegu midagi. Praegu on see eelis, et me saame võtta kõik osapooled kokku.

Tiivi Lipp: Ma tean, et RMK ootab praegu kaitsekorralduskava taga, et ta ei saa enne midagi teha kuna kaitse-eeskiri paljut ei luba ja ei ole kaitsekorralduskava ettenähtud tegevustega.

Eve Viidalepp: Sõnastame selle märksõnadena koostöö ja viidastamine. See on nii tohutu ala, et me ei jõua seda lahti kirjeldada.

Margit Kääramees: Siin on ta realiseeritav, kuna Kassari on nii konkreetne piirkond.

Eve Viidalepp: Me räägime ju praegu Tirbist. Taguküla teedel ma tahan just, et võiks vabalt mööda õuet käia ja ei saaks aedadega piirata liikumist. Kuidas saab Oitmäele näiteks ja kas ikka kehtib see seadus, et kuni päikseloojanguni ma võin vabalt kaitsealal liikuda.

Margit Käärmees: Ega kõik ikka ei taha, et tullakse minu õue peale.

Linda Tikk: Siin on kaks erinevat informatsiooni, et kas me paneme keelavaid silte või suunavaid. Kui inimene ei tea, et ei tohi, kas siis tuleks keelavaid silte panna, see pole ilus, pigem ikka suunavaid.

Omar Jõpiselg: Turist käib ju teatud kohtadest läbi, poe juurest, sadamast ja Tirbist. Kui seal on pilt puust ja punaseks tehtud, et siin on avalikud alad, siis on selline teenindus, siis see peakski suunama nendele aladele. Kui ta Kassarisse sõidab, kahe teeotsa pealt, seal võib ka olla. Aga põhimõtteliselt kuskil ta ju oma peatuse teeb ja mõtleb, mis nüüd edasi saab.

Tiivi Lipp: Ilmselt me seda turisti ikkagi sinna õuedesse, kust kohalik tahab läbi käia, ei suuna.

Ellen Takkin: Sest tegelikult kui need inimesed tulevad minu õuele, siis nad on tahtnud kuskile, kas Piibuninale või konkreetsesse kohta minna.

Linda Tikk: Kus miski asub, peaks olema üks viit küla, Kassari alguses. Kas poe juures infotahvel on praegu korda tehtud? Kui ta juba enne tahab minna näiteks Piibuninale ja eksib ära.

Eve Viidalepp: Radu on palju.

Linda Tikk: Meil ei olegi midagi enam, mida sinna sildile panna. Meil on praegu ainult mingi legend sellest, et Kassaris oli midagi. Kabel ja Leigri kuju, need on kaks asja.

Tiivi Lipp: Sääre tirbi otsa saab ikka minna. Bussiga ei saa.

Triin Matsalu: Kas teil on selised kaardid ka, mida turismiasutus, kes majutab, annab kätte, et vaadata, kus ise asud ja kus miski on?

Sander Kopli: Ega ei ole niisugust.

Linda Tikk: Kaks aastat tagasi tegime, meil on veel neid kaani alles. Need on sellised kaaned kuhu vahele saab infomaterjali panna. Väga ilus ja pikaajaline. Vahelehed peaksidki olema majutuskohtades ja uuendatavad.

Sander Kopli: Peaks olema suhteliselt lihtsa trükiga A4, mida iga aasta uuendab.

Linda Tikk: Vahelehti me pole uuesti teinud. Viimane aeg oleks neid uuendada.

Triin Matsalu: Üks IT vahend on ka internetipõhiselt. Seal on lihtne andmeid muuta. Kui tulen mandrilt ja tahan Kassarisse minna, lähen Käina valla kodulehele ja sealt saab välja trükkida info. Lihtne A4, mis ei võta palju kulu.

Tiivi Lipp: Valla kodulehel eraldi Kassari sektsiooni praegu pole.

Eve Viidalepp: Võiks olla kaart, hästi lihtne, mustvalge, A4, mida saab printida või trükkida niipea kui vaja. Ei pea hakkama mõtlema jälle väga esinduslikke tooteid. Hiljem võib ju teha ka korraliku värvilise bukleti.

Sander Kopli: Igal pool maailmas on, et kui lähed hotelli saad sealt lihtsa flaieri.

Margit Kääramees: Kes seda tegema peaks? Mõte on ju hea.

Sander Kopli: Mina arvan, et see võiks olla Hiiumaa keskne, mida teha, kuhu minna.

Omar Jõpiselg: Üks on Hiiumaa kataloogi vahel kaart. See maksb 2-3 EUR, aga see oleks topelt tegmine.

Margit Kääramees: Hiiumaa kataloog on isemajandav projekt, kui teeme sinna kõrvale tasuta jagatava kaardi, siis kust tuleb raha? Kuidas siis kataloog ennast majandama hakkab?

Sander Kopli: Mis see ikka maksab, võib-olla see turismiettevõtja maksab ise selle.

Margit Kääramees: Meil on olemas ka sellised kaardid, mis on väiksemad ja näiteks messidel inimesed väga tahavad neid. See on hea mõte, selle võiks Kassari kohta teha.

Sander Kopli: Ma ostaks ise need kui ma näeks, et turist nõuab.

Tiiv Lipp: Kui kirjutada projekt, see ei saa olla nii kallis, et omaosaluse oleks nõus vald ka maksma kui see puudutab Käina valda.

Margit Kääramees: Peab olema eestvedaja Leader'iga seoses peab seesama olema raha väljakäija.

Tiivi Lipp: Kui see eest-vedaja on MTÜ, siis tasub küsida vallalt omaosalust.

Triin Matsalu: Turundusprojekt võiks siis üks eraldi idee olla.

Omar Jõpiselg: Siis peaks idee olema, et mida sinna peale panna. Kas linnutorn on lahti, eks ole?

Tiivi Lipp: Orjaku linnuvaatlustorn on lahti. See on näide koostöö raskustest. Kunagi koostöös tehtud, jäi vallale ja püüdsime läbi rääkida seda RMK'le üle anda. Rahastamine on nüüd toimunud KIK'i kaudu iga-aastase projektiga, mille rahastamist ette ei tea. Vald maksab oma-osalust. Nii saab neid teha, kui vald oma-osalust maksab. See ongi ainus toimiv koostöö.

Sander Kopli: Kaart on ju praegu Kassari poe juures püsti, seda võib kasutada, ainult formaati ajada.

Margit Kääramees: Me ei tohi seda kasutada, iga kart tuleb uuesti osta.

Linda Tikk: Recado tegi just kaardi, siis sealt ostame.

Eve Viidalepp: Ma tahaksin veel ühe asja võtta kokku, mis siin välja kujunes. See on loomulik, et me tahame turistidele teha selgeks, kus nad võivad olla, aga teede küsimuses on ka meie enda kohalike inimeste huvi teede ja radade, mere äärde pääsemise vastu. Need on kaks teemat, kus käivad turistid ja kus saame meie käia. Mäealune tee lubati jätta, olime ühel kosolekul siin 10 aastat tagasi, kus härra Padari pea-aegu põlvili vandus, et tee jääb, aga hakati keset teed maju ehitama. Nüüd tahetakse, et võiks Kassaris olla jalgrattatee või jalgteed, kuhu me selle veel teeme, kui me vanu teid ei oska hoida. Me peaks oma teed üle vaatama ja väga asjalikult nendesse suhtuma, läbi rääkida omanikega. See on tegelik probleem.

Margit Kääramees: Siia me paneks äkki siis selle jalgrattateede idee.

Kalu Hülgl: Üldse jalakäijad ja kõik.

Sander Kopli: Kuidas need teed üldse tekkisid, kas aastal 1935 ka need teed olid kõik.

Omar Jõpiselg: Kas see pole sedapidi lihtsam, et kui ma tean, et on üks ujumiskoht, kuhu tee viib üle kellegi maa, siis ma küsingi, et kas omaniki lubab seal käia ja ongi asi lahendatud.

Eve Viidalepp: See ei saa ju olla päris nii, et ma küsin igal pool, sest meid on ju palju.

Tiivi Lipp: Ta ei saa selles mõttes olla ka teistmoodi, et ega vald ei saa öelda, et siin on eramaa peal avalik tee kui omanik sellega nõus ei ole.

Eve Viidalepp: See ei saa ka niiviisi olla, et ainult mind lasta sinna Oitmäele, vaid et see oleks kõikidele inimestele, et kõik jalakäijad võiksid seal teatud ajal liikuda.

Tiivi Lipp: On olemas avalikud teed ja need on avalikud tõesti kõigile. Võib veel liigitada jalgteeks või sõiduteeks. Avalik tee, kui maaomanik on nõus, on avalik kõigile. Kui maaomanik pole nõus, et see on kõigile, siis see tähendabki kokkulepet konkreetsete inimeste vahel. Randa peaks saama ja planeeringus peaks ette nägema läbipääsid randa mingi ala tagant. Kui palju kokkuleppeid omanikega suudetakse sõlmida, pole teada.

Margit Kääramees: Kassaris on väga suur see suveliiklus, siis mina tahaks ikka, et see jalgrattateed meie "hullude ideede" voores kirja saaks.

Linda Tikk: Praegu me raha ei mõtle.

Olev Madalik: See on väga kallis projekt, aga selles mõttes, et maa reserveerida selleks, on õige, et sinna ei hakataks maju ehitama.

Margit Kääramees: Näiteks kasvõi siin samas Esiküla poolt Tagüküla poole tulles, siin on ju näiteks väga armas tee olemas, mis Männi juurde tuleb.

Tiivi Lipp: Igal juhul me võiksid vaadata, kas seda saab sinna teha. Alati jääb ka see võimalus, et ta ongi riigimaante peal. Praegu on maanteede mõtlemine väga autokeskne. Mujal maailmas on tihti joonistatud teele üks jalgrattarada. Sel juhul ei pruugi see isegi väga palju raha võtta.

Margit Kääramees: Üks võimalus on nii nagu me kunagi neid kaani tehes panime sinna vahele ka marsruudid, et kuidas sõita neid väikseid teid mööda läbi Kassari.

Tiivi Lipp: Kui meil tuleb järgmine koosolek, siis saab ehk juba võtta kaardi ja sinna joonistada marsruute ja hakata vaatama, mida siis maaomanikud ütlevad.

Linda Tikk: Praegu on tihti praktika selline, et kui keegi saab maa, siis näiteks ka seal Veski mäe peal järgmine omanik tahab ehitada maja tee peale, hea kõva alus ja ei pea puid maha võtma. Aga kuna see pole ametlik tee, vaid lihtsalt rada, kus ratastega sõidetakse...

Tiiu Kopli: Tõesti Kärsna juurest tuleb vana tee siia kuni muuseumini välja, miks mitte jalgrattateed. Näiteks ühte teed pidi Mäealuselt kuni kabelini välja seltsimaja juurest läbi ja siit tagasi kuni muuseumini.

Tiivi Lipp: Seal on tegelikult mitu paralleelset teed. Vana tee koht on maade piiri peal, ehitatakse teise haru peale. Seal väikesel krundil polnud teist kohta ehitamiseks.

Linda Tikk: Muuseas, see on küll hull idee, aga iseenesest matkarajana oleks huvitav, aga see eeldab ikkagi omanikega kokkulepet. Kui vanat rootsiaegset kaarti vaadata, siis tee läks Laisna silla juurest umbes Uidu küla tagant ja sealt mere äärest. See tee on tegelikult praegu täiesti olemas, see tuleb sinna Neti putka juurde välja. Kohati halvas korras, aga see osa, mis Esiküla lauda tagant läheb mere poole, seal on ta väga ilus, romantiline metsatee.

Tiivi Lipp: Teine on veel see matkarada, mis tuleb linnutorni juurde. See tegelikult tuleb edasi Kassari poole ja detailplaneeringutes on seal ette nähtud matkarada.

Linda Tikk: Kirja võib panna Kassarisse rohkem väärtuste eksponeerimiseks mõeldud matkaradu. Vanad teed, näiteks kirikust mööda, kust saab Pühalepa kirikusse minna vanade kaartide järgi. Mõni matkaja iga aasta ehk tuleks. Kõik need väikesed teed...

Tiivi Lipp: Meil on ju üks hull idee, mis on kehtiv detailplaneering Orjaku sadama juures väikelaevade hoolduskeskus. Detailplaneeringuna on ta olemas ja seda võiks kajastada ka üldplaneeringus. Miks ma seda siin räägin, on et kas rahvas üldse teab sellest plaanist. See on valla maa peal. Ootame arendajat. Üsna suur hoone on planeeringuga lubatud.

Ellen Takkin: Vanasti oli jalgrattalaenu, minu tuttavad ka kasutasid seda Kassaris.

Margit Kääramees: Lest ja Lammas pakub jalgrattaid.

Linda Tikk: Parandate ka või?

Sander Kopli: Ei paranda. Kui katki, siis uus ratas.

Triin Matsalu: Aga kui ma võtan ratta, kas ma saan ka kaasa mingi plaani, kuhu sõita.

Margit Kääramees: Jalgrattateed kaart on olemas. Kassarit läbiv marsruut on riigitee.

Sander Kopli: See on suhteliselt väike kaart. Eraldi Kassarit ei ole.

Tiivi Lipp: Mõned matkarajad on läbitavad võib-olla maastikurattaga.

Ellen Takkin: Päris huvitav mõte on seal Viirekarel. Et kas need rattaga liikujad võiksid vahepeal ka mere äärde sattuda. Seal on vaade laidude poole väga ilus ja väike sadamakoht.

Linda Tikk: Sa mõtled seda Mustarahu lauritrit, see on avalik tee. Matkarajaks jalgsi kõlbab küll, aga jalgrattaga sinna aastaringselt ei pääse.

Ellen Takkin: See on Kassari teistmoodi vaade laidude poolt võrreldes Sääre tirkiga.

Linda Tikk: Need ongi matkarajad, mitte jalgrattarajad. Eeldame, et liigutakse ilma autota.

Eve Viidalepp: Teed võiksid paikneda ühtlaselt üle kogu Kassari kui me hakkame neid vaatama. Et saaks võimalikult rohkem neid üles otsida ja näidata meie unikaalset rannajoont. Prassiots ja Taguküla laiud on müstiline koht. Vahel saab kuiva jalaga läbi, aga enamasti mitte, see on ekstreem. Sellegipoolest võiks teha teid, sest see on nii põnev koht seal.

Triin Matsalu: See on üks eraldi projekt nende teede kaardistamine.

Eve Viidalepp: Ma räägin, kuidas meil oli võimalus vabariigi alguses, kui meil käis Prantsuse suursaadik oma prouaga ja ma tahtsin neile näidata eksootikat ja saime selle härra sinna viia, siis oli kuiv, pragunenud. Me pidime selle härra sealt tema proua ja minuga ära kandma, sest oli nii palju sääski ja ta kartis neid nii kohutavalt, paaniliselt. Aga seal on kihvt.

Margit Kääramees: Sinna lähevad need, kes ei karda sääski.

Linda Tikk: Mina küsiks veel küsimuse, et kust saab inimene oma väikelaevaga minna merele.

Tiivi Lipp: Sadamatest ja lautrikohtadest. Vallal on Orjaku sadam, vallal rohkem kohti pole.

Linda Tikk: Tänapäeval on väikse järelkäru taga uhke ütleme kummipaati või midagi muud. Kelle maal need kohad on ja kas sealt tohib sõita veepiirini ja lasta paati vette.

Sander Kopli: Seda ei tohi teha tegelikult.

Eve Viidalepp: Kogu aeg oli Oitmäel. Kui te mõtlete nende Kassari vanade kalurite peale.

Olev Madalik: Üks väike sadam oli Kassari otsas.

Tiivi Lipp: Praegu kehtivas planeeringus on näidatud sadamad ja lautrikohad. See tekitab piirangu, et justkui juurde teha kas võib või ei või. Ülejäänud valla üldplaneeringus oli mingi sellise mõttega sõnastus, et neid võidaksegi teha vastavalt vajadusele kui saadakse kooskõlastus. Me võime küll lautrikohti näidata, kuid planeering ei peaks tekitama olukorda, et neid juurde teha ei või kui saadakse Keskkonnaameti kooskõlastus.

Linda Tikk: Kui on planeeringus, siis on kooskõlastus olemas.

Tiivi Lipp: Kui ehitama hakkad on siiski veel vaja eraldi kooskõlastada.

Olev Madalik: Kui Piibuninale tuleb rand, siis oleks hea sinna Kassariotsa poole planeerida sadam.

Tiivi Lipp: Sadamad, mis on planeeringus sees, ära ei kao. Kassariotsa sadamas ei ole omandisuhted selged, seepärast ei tea, kas seal tegelikult midagi teha saab. Kõrval on sihtkaitsevöönd. Sinna mingeid rajatise planeerida ei saa.

Sander Kopli: Sinna nina peale sadama kõrvale autoga sõita ei või, see on sihtkaitsevöönd.

Omar Jõpiselg: Parem oleks hea kui see üldplaneering ei keelaks lautrikohtade tegemisi.

Linda Tikk: Paneme ideena kirja, et soodustada lautrikohtade tegemist.

Omar Jõpiselg: Mul ka üks hull idee, et näiteks see, mis nad tegid Hoorasaare peal, oli algul kole ja ime, et seda lubati. Aga nüüd on see lõik väga ilusasti hooldatud ja korras, kõrval on kõik roogu kasvanud ja mudas.

Tiivi Lipp: See on vist ebaseaduslik siiamaani. See rannaala, kus on sadam, pole krundi seeski. Kooskõlastusi ka ei ole.

Eve Viidalepp: Kui seda on vaja, siis tuleb ikka teha. Elad mere ääres ja sul ei ole võimalust.

Linda Tikk: Veel, mis ma tahaks ideena kirja panna, Saue valla ühe näite põhjal, nad nägid ette Tallinna lähedal peab olema hästi palju rohelisi koridore. Nemad ei puutu kokku merega otseselt, aga just rohelised koridorid lahendati sel teel, et inimesed tahavad oma elamisi turvata tervete elurajoonide tarastamisega. Nad piirasid üldplaneeringuga kui suure ala võib taraga piirata oma elamukrundi ümber. Et näiteks 0,5 ha maja ümber, see on krunt mitte karjaaed. Erandkorras, kui hooneid on rohkem, siis lubatakse rohkem ka.

Eve Viidalepp: Kas meil on ohtu siin Kassaris.

Linda Tikk: Näiteks see sinu probleem Oitma rannaga saaks võib-olla niimoodi lahendatud. Tarastab 7 ha-st 2 ja ülejäänud osas koer ei jookse ringi.

Tiivi Lipp: Vaevalt olemasolevaid asju saab planeeringuga maha võtta.

Linda Tikk: Perspektiivis ikkagi see kujundab ja hoiab ära randapääsude sulgemisi.

Eve Viidalepp: Rannaniit ei tohiks olla aed mereni ehitatud.

Tiivi Lipp: See ongi seadusevastane, sest seal peab olema kallasrada piki randa liikumiseks. Me pole karmimalt või politseiga lähenenud, aga oleme mitmed korrad rääkinud ja siis ta ütleb, et seal on läbipääs. Aga kui lähen vaatama, siis seal pole mingit läbipääsu.

Eve Viidalepp: See läbipääs lõhutakse sinna vahel ja siis on inetu. Kas me ei saa siin kehtestada, et oleks võimalik lindude loomade liikumine.

Linda Tikk: Maakonnaplaneeringus on määratud rohealad, kus loomade liikumine peab võimalik olema.

Tiivi Lipp: Tegelikult ju seal kus on ehituskeeluvöönd, ei pea tegema püsiaeda. Elektrikarjused küll. Kui sobib, siis võiksime oma üldplaneeringus sätestada, et ranna ehituskeeluvööndis ei tohi püsiaedu rajada.

Omar Jõpiselg: See on loogiline küll, sest ehituskeeluvöönd on ju madala maa peal.

Linda Tikk: Minu ettepanek on määrata kindlaks ehituskruuntide lubatud tarastatud alade suurus.

Tiivi Lipp: Sinna sobib siis ka lisada see ehituskeeluvööndis mitte lubada tarastamist ning kindlasti tuleb lubada elektrikarjust ja karjaaeda.

Omar Jõpiselg: Kas täna Kassarissee kui tahaks ehitada 800-900 m² suurust lauta, on see võimalik?

Linda Tikk: Eelmises üldplaneeringus on kirjas, et Kassarissee on keelatud ehitada olulise keskkonnamõjuga tootmishooneid.

Tiivi Lipp: Mingi väiksem piirang oli veel, et teatud suurusest, vist 300 m², alates on vaja detailplaneeringut. Aga olulise keskkonnamõjuga objekte ei tohi üldse.

Linda Tikk: Uut keemiatehast või aatomijaama ei lubata.

Omar Jõpiselg: Aga lambalauda tegemine. Tänapäeval on mõistlik lambaid 500-600 kaupa pidada ja siis on seal sõnnikumajandus. Elu võib nii kähku edasi minna, et 10 aasta pärast lihtsalt ei saagi 30-50 lamba kaupa pidada. Mõte on, et neid võiks talvel pidada koos

Linda Tikk: Mis idee see siis on, kuidas seda sõnastada?

Sander Kopli: Kas selline laut oleks siis keelatud olulise keskkonnamõjuga objekt?

Tiivi Lipp: Ei ole. Vähemalt need, mis seaduses on üles loetud on ikka väga suured arvud. Aga ta võib nõuda detailplaneeringut küll.

Omar Jõpiselg: See on pigem loomulik, et tehakse detailplaneering.

Sander Kopli: Kas Kassarissee saekaater on lubatud või?

Tiivi Lipp: Ilmselt ta ei ole absoluutselt keelatud, aga pigem samamoodi võib nõuda detailplaneeringut.

Sander Kopli: No mis siis veel, plastitsehhi keegi tahab teha.

Tiivi Lipp: Plastitsehhi on juba natuke kahtlasem. Tuleb vaadata, mis sõnastus planeeringus on ja järgmises planeeringus ei pruugi see tulla ju täpselt sama sõnastusega. Kõike ei saa ette näha ka. Alati kui sõnastatakse ära, siis võib saada sellest mööda minna kui tahetakse.

Sander Kopli: Kruusakarjäär tohib tulla.

Tiivi Lipp: Kaitseala tõttu ei tohi.

Sander Kopli: Kas majutuskohtadel on ka mingid piirangud.

Tiivi Lipp: Majutusel on samamoodi, et teatud ulatusest alates tuleb keskkonnamõju eelhindamine, natuke suuremal keskkonnamõju hindamine, päris suurt võib-olla üldse ei tohi teha.

Triin Matsalu: Mis me selle tootmisega teeme?

Eve Viidalepp: Kõik peab olema looduslik. Võib soovitada, et meile lambad meeldivad.

Tiivi Lipp: Pigem vaadata üle need põhimõtted, millist tootmist Kassarissee lubada.

Sander Kopli: Kas põllumajandusobjektid on siis aktsepteeritavad Kassaris?

Tiivi Lipp: me ei saa öelda, et teeme lautasid, ükskõik kui suuri, et teatud suurusest alates ikkagi detailplaneeringu nõue peaks jääma.

Omar Jõpiselg: Mõte oli see, et see tulevane planeering ei välistaks või ei raskendaks põllumajanduse arengut.

Eve Viidalepp: Mina tahaks veel rõhutada kogukonna suhtluse tähtsust.

Omar Jõpiselg: Hull idee, millest me täna pole rääkinud, aga mis on kirjas Kassari saare arengukavas, on golfiväljaku rajamine Kassarisse. Aga see võiks olla pigem veel ülejäärgmise üldplaneeringu teema.

Protokollis Tiivi Lipp

Osavõtjate nimekiri 18.06.2011:

1. Margit Kääramees, Orjaku küla, Mäeotsa t.
2. Linda Tikk, Esiküla küla, Ristitee t.
3. Tiivi Lipp, Kassari küla
4. Triin Matsalu
5. Eve Viidalepp, Kassari küla
6. Sander Kopli, Kassari
7. Hiivi-Liivi Mugamäe, Esiküla
8. Reet Kääramees, Taguküla
9. Tiiu Kopli, Kassari
10. Kalju Hülbg, Kassari
11. Vello Hunt, Esiküla, Sepa t.
12. Olev Madalik, Esiküla, Lao t.
13. Ellen Takkin, Esiküla, Hargi
14. Omar Jõpiselg, Orjaku
15. Evi Krumholts, Kassari Esiküla
16. Andre Simo, Ilu talu, Vaemla
17. Ester Tammis, Kassari, Truubi t.
18. Urmas Lauri, Esiküla, Leesmaa
19. Liina Siniveer, Ristivälja, ajakirjanik Hiiu Leht